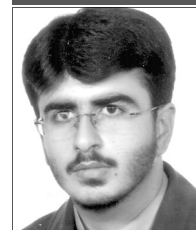

گزارش

امین بابازاده

رسانه‌های انقلاب

«ادوارد سعید» نویسنده فلسطینی تبار در کتاب «فرهنگ و امپریالیسم» استدلال می‌کند که فرآورده‌های فرهنگی، متون و نوشته‌ها اموری خنثی و صرفاً زیبایی شناسانه نیستند؛ بلکه در حقیقت همواره «منافع، قدرت‌ها، امیال و لذاتی در کار است. قطع نظر از این که اثر مربوط تا چه حد زیبایی شناسانه یا سرگرم کننده باشد»^۱.

این گفته ادوارد سعید، از حقیقتی سخن می‌گوید که واقعیت رسانه‌های امروز است. غرب در تلاش است تا ماهیت هنر را تغییر دهد، غافل از این که اگر ماهیت و رسالت هنر تغییر کند، دیگر هنری نیست؛ همه آن بی‌هنری است.

دنیای غرب تمام توان خود را به کار گرفته است تا نگاه جهانیان را به سمت خویش برگرداند و هویت فرهنگی خود را از فرهنگ‌های دیگر برتر نشان دهد. فرهنگ غرب همان فرهنگ ضد دین است که بر تمام مظاهر غرب سایه افکنده است.

وظیفه هنر امروز در «مبارزه» خلاصه می‌شود. بدون هیچ شبهه‌ای می‌توان انقلاب اسلامی ایران را تجلیگاه این هنر دانست؛ بهتر آن که خود انقلاب، «هنر بزرگ» قرن‌های اخیر در سطح جهان بوده است. انقلاب اسلامی «ماهیت واقعی هنر» را بدان برگرداند و حقیقت هنر را جلوه‌گر ساخت.

تلویزیون

سریال‌های تلویزیونی همیشه سطح مخاطب بسیار بالاتری دارند؛ از این رو مورد توجه بیش تری قرار می‌گیرند. رسانه ملی در سال‌هایی که از انقلاب اسلامی می‌گذرد، در تولید برنامه‌های دینی و هویتی گام‌های خوبی برداشته است.

«سربداران» که در شمار نخستین کارهای سریالی پس از انقلاب است، توانست بسیار خوب حس فداکارانه در دفاع از کشور اسلامی را در آن زمان به بخش‌هایی از جامعه منتقل کند. سریال «سلطان و شبان» به کارگردانی داریوش فرهنگ در سال ۱۳۶۰ در ذهن اغلب مردم جایگاهی ویژه دارد. برنامه اجتماعی «آینه» در سال‌های اول انقلاب مورد توجه نیروهای انقلاب قرار گرفت و آن‌ها بر ادامه این راه اصرار داشتند؛ اما رفته رفته این گونه برنامه‌ها جایگاه خود را در عرصه سریال‌های تلویزیون از دست دادند.

سریال «امیر کبیر» و «مثل آباد» از جمله سریال‌های مخاطب پسند بعد از انقلاب است که نیروهای انقلاب آن را تجربه کردند.

گزارشی از رسانه‌های انقلاب اسلامی ایران

اشاره

انقلاب اسلامی پدیده‌ای عظیم بود که همه عرصه‌ها را در نسیم معطر خود به اصلاح و تحول فرا خواند. یکی از عرصه‌هایی که در این معجزه الهی تحولی شگرف یافت، عرصه رسانه بود که طی ۳۰ سال در خدمت اهداف و آرمان‌های نهضت اسلامی قرار گرفته است. آن چه پیش روست گزارشی کوتاه از کارنامه درخشان رسانه‌های تصویری و مکتوب در طی سال‌های پس از انقلاب اسلامی است.

«ادوار سعید»
نویسنده فلسطینی تبار
استدلال می‌کند که فرآورده‌های
فرهنگی، میثون و نوشته‌ها اموری
خنثی و صرفاً زیبایی شناسانه نیستند؛
بلکه در حقیقت همواره «منافع، قدرت‌ها،
امیال و لذاتی در کار است. قطع نظر
از این که اثر مربوط تا چه حد
زیبایی شناسانه یا سرگرم
کننده باشد.»

«اغماء» ساخته سیروس
 مقدم، «شب دهم» حسن
 فتحی، «صاحب‌دلان» ساخته
 محمدحسین لطیفی و «او یک
 فرشته بود» ساخته علیرضا
 افخمی با همه انتقادهایی که به
 آن وارد بود، از جمله کارهای
 مناسبی هستند که در سال‌های
 گذشته شاهد آن بودیم.

ساخت سریال‌هایی چون «پر
 پرواز» و «چهل سرباز» محمد نوری‌زاد نیز در
 این سال‌ها قابل توجه بوده است. اگرچه نقدهای
 فراوانی به «چهل سرباز» صورت گرفت اما قدمی
 دیگر در این راه به شمار می‌رود.

شبکه‌های ماهواره‌ای
 سال‌های متمادی جریان یک سویه اطلاعات و
 اخبار از غرب به شرق جریان داشت و توجه
 تمام مردم شرق و غرب به رسانه‌های غربی از
 بی‌بی‌سی گرفته تا سی‌ان‌ان و رویترز و اسکای
 نیوز و ... بود. زمانی که شبکه تلویزیونی «المنار»
 توسط نیروهای حزب ... لبنان و با کمک صدا و
 سیمای ایران راه اندازی شد، کسی در غرب تصور

«سربداران» که در
شمار نخستین کارهای
سریالی پس از انقلاب است،
توانست بسیار خوب حسن
فداکارانه در دفاع از کشور
اسلامی را در آن زمان به
بخش‌هایی از جامعه
منتقل کند.

سریال عروسکی «مدرسه موش‌ها» ساخته مرضیه
 برومند و «هادی و هدی» را نباید از یاد برد. راهی
 که در مدرسه موش‌ها آغاز شد تاکنون ادامه نیافته
 است.

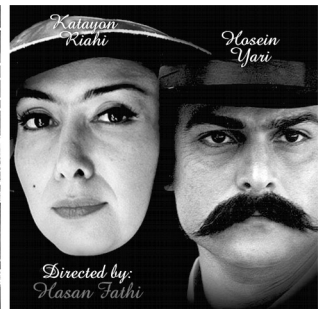
مجموعه آن‌چه طی سال‌های اخیر در حوزه
 فرهنگ دینی در صدا و سیما اتفاق افتاد، بسیار
 قابل توجه و جدی است؛ برای مثال در همین
 حوزه می‌توانیم به سریال‌هایی چون «امام علی
 (ع)» به کارگردانی داوود میرباقری، «امام رضا
 (ع)» و «امام مجتبی (ع)» ساخته مهدی فخیم‌زاده
 توجه کنیم که پدیده‌هایی بسیار مهم در سری
 سریال‌های دینی بودند.

سریال «شیخ بهایی» ساخته
 شهرام اسدی، «روشن‌تر از
 خاموشی» در مورد ملاصدرا،
 ساخته حسن فتحی، «مردان
 آنجلس» فرج الله سلحشور و
 «بوعلی سینا» توانستند بسیاری
 از مفاهیم دینی و ارزشی را
 انتقال دهند. «کیف انگلیسی»
 سیدضیاء الدین دری، «خاک
 سرخ» ابراهیم حاتمی کیا و

«معصومیت از دست رفته» داوود میرباقری از
 مجموعه‌های موفق تلویزیون در دهه ۷۰ به شمار
 می‌روند.

«مدار صفر درجه» حسن فتحی و «زیر تیغ»
 محمدرضا هنرمند، از مجموعه‌هایی به شمار
 می‌آیند که سریال‌سازی در تلویزیون رادستخوش
 تغییر کردند و به اعتقاد منتقدان، سطح آن را از
 سینما نیز یک سر و گردن بالاتر برده‌اند.

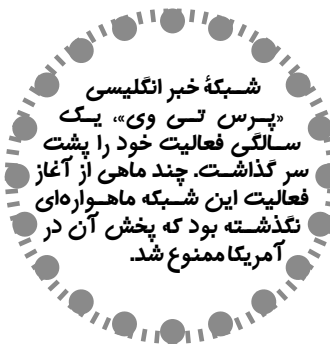
سرمایه‌گذاری رسانه ملی در برنامه‌های مناسبی،
 اگرچه به علت کمبود وقت دچار نقص‌هایی
 می‌شوند، اما خود گامی دیگر در رساندن مفاهیم
 معنوی انقلاب می‌باشند. سریال‌هایی چون

نمی‌کرد که بتواند با امکانات کم با شبکه‌های غرب و آن همه امکانات مقابله کند. در میان جنگ آمریکا علیه عراق، شبکه‌های ماهواره‌ای «العالم» نیز پا به عرصه‌ی خبرگزاری‌های دنیا گذاشت. در ابتدا هیچ کس نمی‌دانست شبکه‌ی العالم از کدام

کشور پخش می‌شود. این شبکه در جنگ آمریکا علیه عراق مورد اعتماد مردم منطقه قرار گرفت تا جایی که حتی خبر شبکه‌هایی چون الجزیره را نیز پوشش می‌داد. این مقابله و مبارزه در جنگ «سی و سه روزه» به اوج خود رسید و یکی از بزرگ‌های برنده حزب... برای مقابله با «خانه عنکبوتی اسرائیل» شبکه‌ی تلویزیونی «المنار» بود، تا جایی که در کشورهای اروپایی و آمریکایی از پخش آن جلوگیری شد. شبکه‌های ماهواره‌ای چون «سحر» به زبان‌های انگلیسی، ترکی و «الکوثر» به زبان عربی در معاونت برون مرزی صدا و سیما در حال فعالیت هستند. فعالیت شبکه جهانی «سحر» به علت پخش برنامه‌های ضد صهیونیستی در اروپا و آمریکا ممنوع شد.

شبکه‌ی خبر انگلیسی «پرس تی وی»، یک سالگی فعالیت خود را پشت سر گذاشت. چند ماهی از آغاز فعالیت این شبکه ماهواره‌ای نگذشته بود که پخش آن در آمریکا ممنوع شد، اما هنوز هم بیش‌ترین مخاطبان این شبکه آمریکایی‌ها هستند که آن را از طریق اینترنت دنبال می‌کنند. این حذف کردن‌ها نشان می‌دهد که دشمن بسیار ترسو است.

سینما

با انقلاب اسلامی، بستر مناسب برای رشد سینمای دینی گسترده شد. اولین گام مؤثر در این زمینه، تشکیل حوزه هنری سازمان تبلیغات اسلامی در سال ۱۳۵۹ بود که عده‌ای از نیروهای انقلابی و متعهد

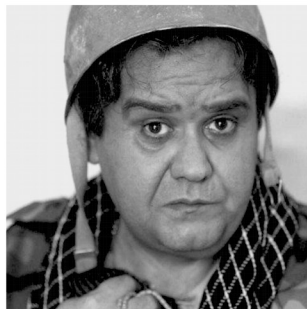
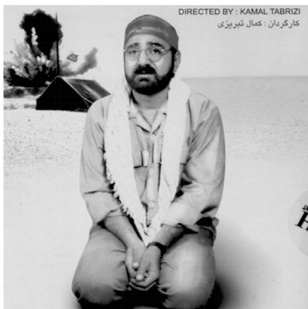
در آن مشغول فعالیت شدند. از جمله فیلم‌هایی که در سال‌های اول انقلاب ساخته شد، «تیرباران» ساخته علی اصغر شادروان بود؛ این فیلم، خصوصیات بیرونی و فیزیکی شهید علی اندرزگو، از مبارزان انقلاب، را روایت می‌کرد. «سینمای مخملباف» در سال‌های ابتدایی انقلاب هرگز فراموش نخواهد شد. «توبه نوح» ۱۳۶۱، «استعاذه» ۱۳۶۲، «دو چشم بی‌سو» ۱۳۶۲، «بابکوت» ۱۳۶۴ و «عروسی خوبان» ۱۳۶۷ از کارهای به یادماندنی محسن مخملباف به شمار می‌آیند. نگاه غالب در این کارها از متن دین سرچشمه می‌گرفت. اما او بر این مدار راه نپیمود و مسیر خود را از آرمان‌های انقلاب و دین جدا کرد. در سینمای اجتماعی، مجید مجیدی گوی سبقت را ربود و با ساختن فیلم «بدوک» در سال ۱۳۷۰ پرده از معضلات استانی دور افتاده به نام سیستان و بلوچستان برداشت. مجیدی در کارهای خود از جمله «بچه‌های آسمان» ۱۳۷۵ و «رنگ خدا» ۱۳۷۷ نیز نگاهی ویژه را از پشت دوربین به مخاطبان نشان داد. مجیدی در «بچه‌های آسمان»، عزت کودکان ما را به تصویر کشید و در

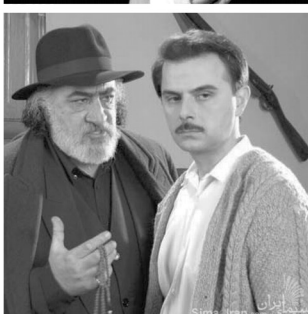
«رنگ خدا» زبان فیلم را به یک نابینا سپرد تا در بستری معناگرایانه، به زیبایی هر چه تمام‌تر خدا را به تصویر کشد. فیلم‌های «بید مجنون» ۱۳۸۳ و «آواز گنجشک‌ها» ۱۳۸۶ نیز از فیلم‌های زیبای مجیدی هستند که در بستر اجتماعی ساخته شده‌اند.

سینمای حاتمی‌کیا از «دیدبان» ۱۳۶۷ و «مهاجر» ۱۳۶۸ گرفته تا «از کرخه تا راین» ۱۳۷۱ و «آژانس شیشه‌ای» ۱۳۷۶ را می‌توان سخن انقلاب دانست. ویژگی‌های هنر مبارزه را می‌توان در فیلم‌های او به نظاره نشست

او در دو اثر مهم و تأثیرگذار «مهاجر» و «دیدبان» نگاه انسانی جنگ را به تصویر کشید. «از کرخه تا راین» مداوای جانبازان شیمیایی دفاع مقدس را در کشورهای خارجی دنبال می‌کند و «آژانس شیشه‌ای» در دوران اصلاحات غبار مظلومیت از فراموش شدگان عرصه جهاد و شهادت برداشت.

«بوی پیراهن یوسف» ۱۳۷۴، «موج مرده» ۱۳۷۹، «به رنگ ارغوان» ۱۳۸۳ و «به نام پدر» ۱۳۸۴ از کارهای شاخص این هنرمند انقلابی به شمار می‌آید. در عرصه سینمای تاریخی گام‌هایی هر چند کوتاه برداشته شده است. از آن جمله می‌توان به فیلم‌های سینمایی «سفیر» ۱۳۶۱، ساخته فریبرز صالح در اوایل انقلاب، «روز واقعه» ۱۳۷۳، ساخته شهرام اسدی و «مسافر ری» ۱۳۷۹، ساخته داوود میرباقری اشاره کرد. هر چند فیلم‌های تاریخی می‌تواند جولانگاهی مناسب برای باورهای دینی باشد اما در این چند سال مورد غفلت واقع شده است و به ندرت شاهد آن هستیم. فیلم‌هایی چون «مریم مقدس» ساخته شهیار بحرانی و «بشارت

هم سبب هیجان مردم شد، هم اندیشه‌های رسانه و دروازه‌بانی خبر را تقویت کرد.^۳ واحد تلویزیونی جهاد بعد از انقلاب و پس از صدور فرمان تأسیس جهاد سازندگی از سوی امام راحل شکل گرفت. با رویکرد جهاد به مناطق محروم کشور، دوربین هم به راه افتاد. سیدمرتضی آوینی که سال ۵۸ مجموعه‌ای با نام «شش روز در ترکمن صحرا» و «سیل در خوزستان» را ساخته بود، از جهاد به تلویزیون آمد. او فیلم «خان گزیده‌ها» را در آباد، جهرم، شیراز، فیروزآباد و در روستاهای اطراف این شهر ساخت و فیلم «گمگشته‌های دیار فراموشی» را دربارهٔ مردمان بشاگرد تهیه کرد.

یورش تانک‌ها و هواپیماهای جنگی عراق به ایران در پایان شهریور ۱۳۵۹ آغاز شد و تمام توجه مستندسازان بر یک موضوع تمرکز یافت. سیدمرتضی آوینی همان سال‌های نخست جنگ، با ساخت مستند «فتح خون» که پیش از سقوط خرمشهر بود، پا در عرصهٔ مستندسازی جنگ گذاشت؛ او مجموعهٔ ده قسمتی «حقیقت» را ساخت که به وقایع دو سال آغاز جنگ در آبادان، سوسنگرد و دزفول می‌پرداخت. سال ۶۱ مجموعه «روایت فتح» در جهاد سازندگی شکل گرفت و سیدمرتضی در آن به ساخت مستند ادامه داد؛ تا آن‌جا که فیلم‌های مستند و ماندگار «روایت فتح» را با عنوان‌های «شهری در آسمان»، «شب عاشورایی»، «پاتک چهارم»، «دستهٔ ایمان»، «پیران توپخانه»، «بر سستیغ جبال فتح»، «مرثیه»، «جبهه در آتش» و «بچه‌های آتش» تهیه کرد. به حق می‌توان او را از جمله تأثیرگذاران بر عرصهٔ مستندسازی جنگ و هنر مبارزه دانست.

مستندهای «ساعت ۲۵» (در آمریکا)، «خنجر و شقایق» (در بوسنی)، «رویش در آتش» (در صربستان)، «بیداد خاموش» (در آلمان)، «ره آورد

منجی» نادر طالب‌زاده از همین نوادر به شمار می‌روند. نگاه ویژه طالب‌زاده در این فیلم به مبحث مسیحیت از نگاه قرآن سرمشقی مناسب برای دیگر فیلم‌سازان است.

در عرصهٔ سینمای دفاع مقدس فیلم‌های شایسته دیگری - غیر از فیلم‌های حاتمی‌کیا - ساخته شده‌اند که مورد توجه بوده‌اند.

«لیلی با من است» کمال تبریزی نگاه طنزانه‌ای به دفاع مقدس داشت. «سفر به جزایه»، «هیوا»، «مزرعهٔ پدری» و «میم مثل مادر» از رسول ملاقلی‌پور مخاطبان بسیاری را به خود جلب کرد.

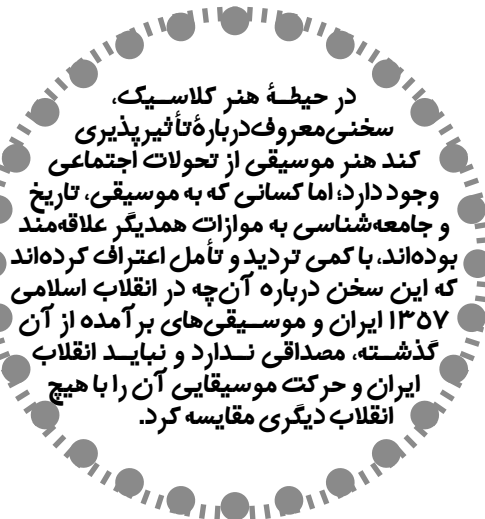
در سال‌های اخیر نیز شاهد کارهای دیگری در این عرصه بوده‌ایم. «شنه گیلان» رخشان بنی‌اعتماد، «خداحافظ رفیق» بهزاد بهزادپور، «اخراجی‌ها» ی مسعود ده‌نمکی، «توبوس شب» کیومرث پوراحمد، ۱۳۸۶ و «پاداش سکوت» مازیار میری، ۱۳۸۶، از آن مهم هستند.

سینما، حقیقت

انقلاب اسلامی، آغاز دنیای دیداری تازه‌ای بود. در جریان انقلاب، دوربین عکاسی و سوپر هشتم بزرگ‌ترین کاربرد خود را یافت. در مکان‌هایی از جمله بیمارستان‌ها، عکس‌های انقلاب به دیوار چسبانده می‌شود. «پرویز نبوی، مسعود جعفری جوزانی، اصغر بیچاره، محمدعلی نجفی، بارید طاهری، محمد صدرزاده، حسین ترابی و فرامز نصری از روند انقلاب فیلم ساختند»^۴

«روز ۱۳ آبان ۵۷ پرویز نبوی، فیلمبردار واحد تلویزیون، از ماجرای جلوی در دانشگاه تهران فیلم گرفت که در ساعت ۲۰:۳۰ بعد از ظهر، از برنامه اخبار شبکه سراسری پخش شد. این اتفاق در شبکه‌ای با انحصار خبری که اخبار انقلاب را برجسته نمی‌کرد، در عرصهٔ داخلی معنایی داشت؛

در حیطه هنر کلاسیک،
سخنی معروف درباره تأثیر پذیری
کند هنر موسیقی از تحولات اجتماعی
وجود دارد؛ اما کسانی که به موسیقی، تاریخ
و جامعه‌شناسی به موازات همدیگر علاقه‌مند
بوده‌اند، با کمی تردید و تأمل اعتراف کرده‌اند
که این سخن درباره آن‌چه در انقلاب اسلامی
۱۳۵۷ ایران و موسیقی‌های برآمده از آن
گذشته، مصداقی ندارد و نباید انقلاب
ایران و حرکت موسیقایی آن را با هیچ
انقلاب دیگری مقایسه کرد.

استان سیستان را در پرونده
خود دارد.
حسین دهباشی بامستندهایی
چون «نفت و شکلات»،
«سفر به شهر فرنگ»، «
چین و ماچین»، «چشم‌های
شیشه‌ای» و «عراق نگاهی از
درون» در عرصه مستندسازی
بین‌المللی خوش درخشیده
است. در این عرصه از کار
شاخص و زیبای سیاوش
سرمدی که پرده از قتل
ادواردو آنیلی - تازه مسلمان
ایتالیایی - توسط یهودیان
برداشت، نمی‌توان گذشت.

رسانه‌های تجسمی

عروسک

در این عرصه که مهم‌ترین عرصه رسانه‌ای
انقلاب است، هنوز از کارهای مثبت و قوی
و تأثیرگذار خبری نیست. در دنیایی که
سعی می‌شود به وسیله هر نمادی افکار و
اندیشه‌های شیطانی در جهان گسترش یابد،
فعالیت در این عرصه ضروری و البته حیاتی
به نظر می‌رسد.

عروسک «دارا و سارا» که با تیزبینی مسؤولان
کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان در
مقابل عروسک «باربی» در غرب ساخته شد،
قدم کوتاهی بود که ادامه نیافت. عروسک
سازی و پخش عروسک در سطح جامعه
و در بین کودکان و نوجوانان، همانا سبب
انتقال فرهنگ به آن‌ها خواهد شد و باید در
این راه گام‌های شایسته و محکمی برداشته
شود.

رسانه‌های شنیداری

موسیقی

در حیطه هنر کلاسیک، سخنی معروف
درباره تأثیر پذیری کند هنر موسیقی از
تحولات اجتماعی وجود دارد؛ اما کسانی
که به موسیقی، تاریخ و جامعه‌شناسی به
موازات همدیگر علاقه‌مند بوده‌اند، با کمی
تردید و تأمل اعتراف کرده‌اند که این سخن
درباره آن‌چه در انقلاب اسلامی ۱۳۵۷ ایران
و موسیقی‌های برآمده از آن گذشته، مصداقی

تئاتر

تئاتر را مادر هنرهای نمایشی
می‌خوانند. در این عرصه نیز
هنرمندان گرانسنگی فعالیت
کردند تا چراغ آن در ایران
اسلامی روشن بماند. در
این‌که آیا انقلاب بر نگاه تئاتر
بعد از انقلاب تأثیر گذاشته
است یا نه، گفته‌ها فراوان
است. عده‌ای معتقدند که

هر چند گام‌هایی در این عرصه برداشته
شده است، اما باید نگاه‌ها تغییر کند و به
آرمان‌های انقلاب نزدیک‌تر شود. در سه
دهه اخیر آثار خوبی در این زمینه ساخته
شده است؛ اما حرکت‌های چشمگیر یا به
ندرت بوده‌اند یا اصلاً نبوده‌اند و در این باره
باید تجدید نظر گردد.

تئاتر از هنرهایی است که تعامل بین هنرمند
و مخاطب، مستقیم و چهره به چهره است؛
پس تأثیر آن از رسانه‌های نمایشی دیگر
بیش‌تر خواهد بود.

نمایش‌هایی چون «جایی دیگر» به کارگردانی
هادی حجازی‌فر، «جنگ در طبقه سوم»
مصطفی عبداللهی، «کانال کمیل» کوروش
زارعی، «شب واقعه» پدرام رحمانی، «سلمان
(وین راه بی‌نهایت)» محمود عزیزی،
«محرم زنده است» یعقوب صدیق جمالی،
«مسافران» سیروس همتی و «غریبه شام»
حسن پارسایی را می‌توان از کارهای خوب

هند» (در هندوستان) و
«جهان در انتظار» (در
اروپا) از ساخته‌های نادر
طالب‌زاده است. این
مستندساز بین‌المللی
ایران، این برنامه‌ها را در
سال‌های بعد از انقلاب
تهیه کرده است. شم
رسانه‌ای این هنرمند، او را

به چهره‌ای سرشناس در عرصه رسانه کشور
تبدیل کرده است. او به تازگی مستندی را
در آمریکا تهیه کرده است که به موضوع
دانشمندان ضد یهود آمریکا می‌پردازد.

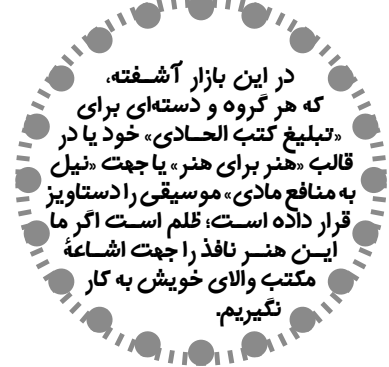
«رضا برجی» به یک خبرنگار آنلاین جنگ
تبدیل شده است، او که پیش‌تر با عکاسی
جنگ شناخته شد، بعد از دفاع مقدس در
عرصه مستند نیز فعالیت‌های چشمگیری
داشته است. مستندی درباره جنگ عراق،
مستند «مادر صرب‌نیستا» در مورد جنگ
بوسنی و هرزگوین و «اشک و زیتون» درباره
جنگ سی و سه روزه لبنان، از شاخص‌ترین
کارهای این هنرمند متعهد در سال‌های اخیر
به شمار می‌آید.

محمدحسین جعفریان یکی دیگر از
مستندسازان باهوش انقلاب ماست، که
با مستندی در مورد زندگی شهید احمد
شاه‌مسعود در افغانستان شناخته شد. او یک
مستند ویژه از سفر مقام معظم رهبری به

ندارد و نباید انقلاب ایران و حرکت موسیقایی آن را با هیچ انقلاب دیگری مقایسه کرد.

از سرودهای خاطره‌انگیزی چون «خمینی ای امام»، «هوا دلپذیر شد»، «بوی گل سوسن و یاسمن آید» ساخته‌ی مجتبی میرزاده و «ای

مجاهد» ساخته‌ی حمید شاهنکیان، می‌توان به عنوان همراهِان هنری انقلاب نام برد. مجموعه آلبوم «نینوا» با صدای «سیدحسام الدین سراج» از مجموعه موسیقایی تولید حوزه هنری است که در سال‌های ۱۳۵۹ تا ۱۳۶۷ تولید شدند. متن آمده در ابتدای شناسنامه «نینوا» گویای وجود روح مبارزه در آلبوم می‌باشد: «به نام خدا. در این بازار

آشفته، که هر گروه و دسته‌ای برای «تبلیغ کتب الحادی» خود یا در قالب «هنر برای هنر» یا جهت «نیل به منافع مادی» موسیقی را دستاویز قرار داده است؛ ظلم است اگر ما این هنر نافذ را جهت اشاعه مکتب والای خویش به کار نگیریم.

سرودهایی چون «خجسته باد این پیروزی»، «این بانگ آزادی است»، «معلم»، «راه رجا بسته نیست، گرچه رجایی برفت» و ... از «محمدعلی گلریز» همانا بر صفحه دل این انقلاب حک شده است و با شنیدن آن، خاطرات دوران‌های مختلف انقلاب، زنده می‌شود.

مجموعه آلبوم‌های موسیقی «چاووش» که در سال‌های اولیه انقلاب تولید و عرضه

شدند، نقطه عطفی در موسیقی ایران به شمار می‌روند. حس امیدوارانه‌ای که در بیش‌تر آثار موجود در مجموعه «چاووش» وجود دارد، از فضا و شرایط روزهای انقلاب الهام گرفته است؛ مثلاً در سرود «سپیده» با

مطلع «ایران ای سرای امید» که هنوز هم به مناسبت‌های مختلف پخش می‌شود. «چاووش» یک مجموعه ده نوازی است که البته همه آلبوم‌های آن مرتبط با موضوع انقلاب نیست.

یک اثر ویژه از حسام الدین سراج را نباید فراموش کرد: «وداع» نام کاست موسیقی است که در آن اشعار عرفانی عمان سامانی در مورد عاشورا با صدای زیبای او و دکلمه اصغر فردی به زیبایی به تصویر کشیده شده است و دوباره یاد سرودهای نینوای سراج را زنده کرده که با مطلع «جانان من بشتاب» آغاز می‌شد. «اشعار نینوا» را فرج ... سلحشور دکلمه کرد و در زمان خود تأثیر فراوانی بر مخاطبان داشته است.

نمی‌توان در فضای موسیقی انقلاب از

هنرمندانی چون «علیرضا افتخاری»، «محمد اصفهانی»، «علیرضا عصار» و «غلامحسین مختاباد» نامی نبرد.

کارهایی چون «نیلوفر ۱ و ۲»، «باد استاد»، «ماه خراسان» و «صیاد» از علیرضا افتخاری و «ولایت عشق»، «ماه غریبستان»، «تنها ماندم» و «برکت» از محمد اصفهانی و «مولای عشق»، «ای عاشقان»، «عشق الهی» و «نکته دان عشق» از علیرضا عصار و سرودهایی چون «تمنای وصال» و «زورق مهتاب» از عبدالحسین مختاباد از کارهای خوب دوران انقلاب به شمار می‌روند.

از یک قسم دیگر در وادی موسیقی نباید گذشت. آن‌هم موسیقی متن فیلم‌های سینمایی و تلویزیونی است. موسیقی متن

فیلم را شاید بتوان از شاخه‌های تأثیرگذار این هنر دانست.

فرهاد فخرالدینی کارهایی چون «مسافرری»، «کمال الملک»، «بوعلی سینا»، «امام علی (ع)» و «سربداران» را در کارنامه موفق خود دارد. مجید انتظامی موسیقی فیلم‌هایی چون «سردار جنگل»، «ترن»، «چشم شیشه‌ای»، «از کرخه تا راین»، «روز واقعه»، «بوی پیراهن یوسف»، «آژانس شیشه‌ای»، «اعتراض» و «بازمانده» را به زیبایی هرچه تمام‌تر اجرا کرده است.

موسیقی متن «حماسه معنون»، «سجاده آتش»، «موج مرده»، «خاک سرخ»، «سجده بر آب»، «دایره سرخ» و «بر بال فرشتگان» از کارهای محمدرضا علیقلی است.

رسانه‌های رایانه‌ای (دیجیتال)

بازی‌های رایانه‌ای

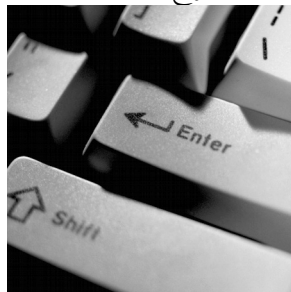
به جرأت می‌توان گفت که رسانه نوظهور بازی‌های رایانه‌ای با قابلیت‌ها و ویژگی‌هایی خاص خود، ضریب تأثیرگذاری و نفوذ خویش را حتی از رسانه‌هایی چون سینما و تلویزیون افزایش داده‌اند. مهم‌ترین ویژگی، ماهیت تعاملی بودن آن است.

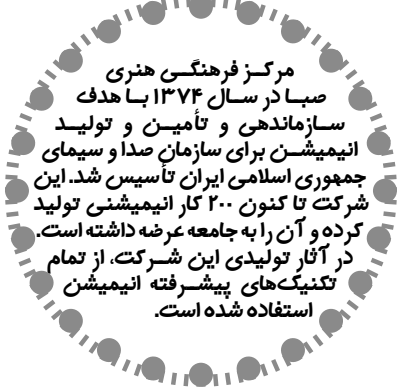
«پایان معصومیت» اولین بازی رایانه‌ای سه بعدی

بود که با همت جوانان ایرانی ساخته شد. ساخت این بازی، باور امکان بازی سازی در ایران را فراهم کرد. «سرزمین گمشده»، «نجات بندر»، «عصر پهلوانان»، «مسابقه خیابانی»، «حسینی و لوییای سحرآمیز»، «افسانه نوروژی» و «سایه سحر» از جمله بازی‌هایی هستند که در ۲ سال گذشته در ایران ساخته شده‌اند.

بازی رایانه‌ای «عملیات ویژه» که توسط انجمن‌های اسلامی دانش‌آموزان تهیه شده، از موارد مهم دیگر است. این بازی با محوریت موضوعی انرژی هسته‌ای ساخته شده و به بازار عرضه گردیده است.

انجمن هنرهای تجسمی انقلاب و دفاع مقدس با ساخت بازی رایانه‌ای «هرمز» یا

مرکز فرهنگی هنری
صبا در سال ۱۳۷۴ با هدف
سازماندهی و تأمین و تولید
انیمیشن برای سازمان صدا و سیما
جمهوری اسلامی ایران تأسیس شد. این
شرکت تا کنون ۲۰۰ کار انیمیشنی تولید
کرده و آن را به جامعه عرضه داشته است.
در آثار تولیدی این شرکت، از تمام
تکنیک‌های پیشرفته انیمیشن
استفاده شده است.

در میدان ساخت بازی‌های رسانه‌ای گذاشته
است.
اما این پایان راه نیست!!!

انیمیشن

از تولد انیمیشن رایانه‌ای در انقلاب اسلامی
مدت چندانی نمی‌گذرد. مرکز فرهنگی
هنری صبا در سال ۱۳۷۴ با هدف سازماندهی
و تأمین و تولید انیمیشن برای سازمان صدا
و سیما جمهوری اسلامی ایران تأسیس
شد. این شرکت تا کنون ۲۰۰ کار انیمیشنی
تولید کرده و آن را به جامعه عرضه داشته
است. در آثار تولیدی این شرکت، از تمام
تکنیک‌های پیشرفته انیمیشن استفاده شده
است.

«خداوند لک لک‌ها را دوست دارد»،
«جوجه طلایی»، «انگشتر سحرآمیز»، «کلیله
و دمنه»، «افسانه شاه مار دوش»، «سفر به
سرزمین‌های دور»، «رستم و اسفندیار»،
«قصه‌های مثنوی»، «قصر دی کهن»،
«حضرت سلیمان»، «داستان‌های شاهنامه»
و «ضرب المثل‌های فارسی» از جمله آثار
انیمیشن تولیدی شرکت صبا هستند.
«فرمانروایان مقدس» زندگی پیامبران الهی
چون حضرت نوح (ع)، حضرت هود (ع)،
حضرت صالح (ع)، حضرت سموئیل (ع)،
حضرت داوود (ع) و حضرت سلیمان (ع)
را روایت می‌کند. این انیمیشن که به
صورت سه بعدی شبه واقع‌گرایانه می‌باشد،
در شرکت صبا تولید و تاکنون چند بار
از سیما جمهوری اسلامی پخش شده
است.

آثار انیمیشن تولیدی شرکت صبا در
بازارهای خارجی نیز از موفقیت برخوردار
بوده است. شرکت صبا در حال تولید یک
سریال انیمیشن با نام «آخرین فرستاده» است
که می‌کوشد از زبان سلمان فارسی، زندگی
پیامبر اسلام را روایت کند.

کانون پرورش فکری کودکان
و نوجوانان نیز در این راه
گام‌های خوبی برداشته است.
از جمله آثار تهیه شده در
کانون می‌توان به کارتون‌های
«همشین»، «همبازی»، «قصه
پنیرک»، «شنگول و منگول»،
«قصه سیب»، «نقلی و
بلورهای برف» اشاره کرد.
فیلم‌های «دیوانه»، «قالی»،
«کوه جواهر»، «درخت
بخشنده» و «نگهبان چشمه»
نیز در این کانون به ثمر
رسیده است.

نرم افزار

تولید برنامه‌های نرم افزاری
در زمینه‌های مختلف علوم
اسلامی و فرهنگ دینی از
گام‌های دیگر در عرصه
رسانه‌های دیجیتال در کشور
به شمار می‌آید. آسان کردن
دسترسی به منابع و متون
دینی و فرهنگی از جمله
مزیت‌های تولید نرم‌افزارهای
رایانه است.

«درختواره فقه»، «نور الطریق»، «جامع
الاحادیث»، «جامع فقه اهل بیت»، «شاهنامه
فردوسی» و «جامع التفاسیر» از جمله
کارهای مهم تولید شده در «مرکز تحقیقات
کامپیوتری علوم اسلامی» است که برای نشر
فرهنگ دینی آماده شده و در اختیار محققان
و دانشجویان قرار گرفته است. «جغرافیای
جهان اسلام» از آخرین کارهای انجام شده
توسط این مرکز می‌باشد که به کشورهای
اسلامی و اقلیم‌های متفاوت آن پرداخته
و آداب و رسوم کشورهای جهان اسلام
را مورد تجزیه و تحلیل قرار داده است.

این نرم افزار شامل جامع‌ترین اطلاعاتی
است که تاکنون درباره کشورهای اسلامی
جمع‌آوری شده است.

«کتابخانه دیجیتالی صهیونیزم» به همت
مؤسسه لوح و قلم، «موعود» به همت
مرکز کامپیوتری حوزه علمیه اصفهان، «نرم

افزار نیایش» و «گناهان
کبیره» و «قرآن و عرفان»
و «ارمغان» با کوشش
مؤسسه تولید نرم افزار
اسلامی تهیه شده است.
مؤسسه فرهنگی آرمان،
نرم افزارهایی چون
«امت مظلوم» سیری در
اندیشه و گفتار شهید
آیت الله بهشتی، «صهبا»
مجموعه دیدارهای مقام
معظم رهبری با جوانان،
«به سوی نور»، «بررسی
تحولات فکری و
سیاسی ایران معاصر»،
«حمّد عارفان» تفسیر
سوره محمد حضرت
امام خمینی (ره)، «مرصاد
به روایت جامع حاج
سعید»، «علم الهدی»
زندگی و اندیشه شهید
سید حسین علم الهدی،
«الرحمن» نرم افزار جامع
قرآن کریم، «تینوا» و
«غرب شناسی ۱ و ۲» را

به بازار عرضه کرده و در اختیار محققان و
اندیشمندان قرار داده است.

رسانه‌های نوشتاری

کتاب

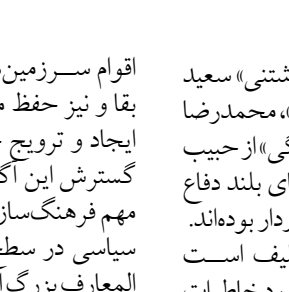
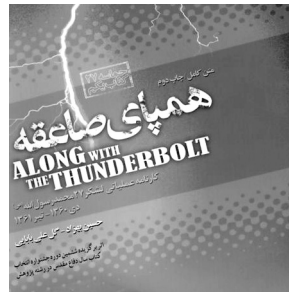
قدیمی‌ترین رسانه‌ای که در اختیار بشر بوده
و هست، رسانه نوشتاری به نام کتاب است؛
به جرأت می‌توان آن را عمیق‌ترین رسانه‌ای
دانست که در روح بشر تأثیری بسز دارد. بعد
از گذشت ۳۰ سال از انقلاب، محاسبه امور
انجام شده در عرصه کتاب ضروری به نظر
می‌رسد؛ و این امر در متن کوتاه نمی‌گنجد.

در مباحث کتاب‌های دینی از جمله مباحث عقلی و نقلی در مورد دین، کتاب‌های فراوانی در سال‌های سپری شده از انقلاب نشر یافته است. از آن‌جا که کتاب‌های «رمان» و «داستان کوتاه» اکنون مورد اقبال عمومی قرار گرفته و مخاطبان بیش‌تری را به خود جذب کرده است، در این قسمت به معرفی شماری از آن‌ها پرداخته می‌شود.

در کتاب‌های دفاع مقدس، چه از نوع خاطرات و چه از نوع داستان کوتاه، و بلند، شاهد رخدادهای خوبی بوده‌ایم. در زمینه داستان کوتاه می‌توان به مجموعه «بادگاران» و «روزگاران» تهیه شده در مؤسسه روایت فتح اشاره کرد.

«فرمانده من»، نوشته مرتضی سرهنگی، «سفر به گرای ۲۷۰ درجه» نوشته

احمد دهقان، «جنگ دوست داشتی» سعید تاجیک، «سه روایت از یک مرد»، محمدرضا بایرامی و «روایت‌های شهر جنگی» از حبیب احمدزاده در میان داستان‌های بلند دفاع مقدس از اقبال بیش‌تری برخوردار بوده‌اند. مجموعه خاطراتی چون «تکلیف است برادر»، نوشته حسین بهزاد در مورد خاطرات سردار حسین همدانی، «همپای صاعقه» نوشته حسین بهزاد و گلی علی بابایی که به موضوع لشکر ۲۷ محمدرسول... می‌پردازد، «جاده‌های سربی» خاطرات سردار احمد سوداگر با قلم محمدمهدی بهداروند و «در کمین گل سرخ» خاطرات شهید سپهبد علی صیاد شیرازی، از جمله آن‌هایی هستند که در جامعه انتشار یافته و مورد توجه واقع شده‌اند. از رمان‌های غیر از موضوع دفاع مقدس نیز می‌توان به رمان «من او» نوشته رضا امیرخانی، «سانتاماریا» سیدمهدی

شجاعی، «داستان سیستان» رضا امیرخانی، «روی ماه خداوند را ببوس» مصطفی مستور، «شطرنج با ماشین قیامت» حبیب احمدزاده و به تازگی «طوفان دیگری در راه است» سیدمهدی شجاعی و «بی و تن» رضا امیرخانی اشاره کرد.

«سفر به گرای ۲۷۰ درجه» احمد دهقان و «شطرنج با ماشین قیامت» حبیب احمدزاده به زبان انگلیسی ترجمه شده است.

دایرة المعارف

یکی از مهم‌ترین اسباب ایجاد و رشد آگاهی فرهنگی، پدید آوردن زمینه‌های اطلاع کافی و دقیق از پیشینه تاریخی به مفهوم آن و مشتمل بر تاریخ سیاسی و اجتماعی یعنی فرهنگ و تمدن با کلیه جوانب مادی و معنوی آن است. از این رو امروزه

اقوام سرزمین‌ها بخش عمده‌ای از عوامل بقا و نیز حفظ منافع ملی خود را در گرو ایجاد و ترویج چنین آگاهی‌هایی می‌بینند. گسترش این آگاهی به مثابه یکی از عوامل مهم فرهنگ‌ساز و موجب اقتدار فرهنگی و سیاسی در سطح جامعه است. مرکز دایرة المعارف بزرگ اسلامی که به منظور نگارش دایرة المعارف‌ها و کتاب‌های مرجع عمومی و تخصصی بنا نهاده شده، تاکنون ۳ جلد از دایرة المعارف اسلامی را به زبان فارسی و ترجمه آن را به عربی منتشر کرده است. این دانشنامه که کاملاً تخصصی است، جنبه عمومی دارد و همه شاخه‌های علوم، فنون و هنر را در بر می‌گیرد. این مرکز «دانشنامه ایران» را که یک دایرة المعارف جهانی است، در دست تهیه دارد. این دانشنامه به واقع، دانشنامه ملی ایران شناخته خواهد شد.

«دایرة المعارف موعود آخر الزمان» به همت

مؤسسه فرهنگی موعود در هفت جلد تدوین شده است. «دایرة المعارف انقلاب اسلامی» نیز ویژه جوانان و نوجوانان است که انتشارات سوره مهر آن را منتشر کرده است.

از جمله دایرة‌المعارف‌های نوشته شده در سال‌های اخیر می‌توان به «دایرة‌المعارف فقه شیعه» اشاره کرد که ساختاری نوین برای عرضه کردن مبسوط معارف فقهی به شیوة الفبایی می‌باشد. «دایرة‌المعارف دفاع مقدس» که شامل جامع‌ترین اطلاعات درباره جنگ هشت ساله می‌باشد، به همت پژوهشکده علوم و معارف دفاع مقدس منتشر و به بازار عرضه شده است. همچنین دایرة‌المعارف بزرگ «علوم عقلی» و «علوم حدیث» توسط مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره) و مؤسسه دار الحدیث در حال جمع‌آوری و نگارش می‌باشد.

نکته پایانی

قطار انقلاب در حرکت است و رسانه‌ها وظیفه سنگینی بر عهده دارند؛ «سکوت» در رسانه معنا ندارد و ایستایی از ویژگی‌های رسانه‌های خاموش است.

«هنرمندان ما تنها زمانی می‌توانند بی‌دغدغه، کوله‌بار مسؤلیت و امانتشان را زمین بگذارند که مطمئن باشند، مردم‌شان بدون اتکا به غیر و در چهارچوب «مکتبشان» به حیات جاویدان رسیده و هنرمندان ما در جبهه‌های مقدسمان اینگونه بوده‌اند.»^۴

پی‌نوشت‌ها

۱. محمدمهدی سمعی، عصر سی‌ان‌ان و هالیوود، ص ۱۶، نشر نی، ۱۳۸۵.
۲. محمد تهامی نژاد، سپینمای مستند ایران، ص ۱۲۴، انتشارات سروش.
۳. همان، ص ۱۲۴.
۴. پیام حضرت امام خمینی (ره) به هنرمندان متعهد، صحیفه نور، ج ۲۱، ص ۳۰.